

KLASIKAPLUS.CZ

1. Pohledem Jiřího Vejvody (65) Hold skladateli i sochaři. Setkání u Smetanova pomníku v Litomyšli

24.06.2024 klasikaplus.cz - Jiří Vejvoda

Odkaz na originál

Klíčová slova: Jiří (2); Nekvasil (2); divadla; moravskoslezského; Národního

"Uskutečnilo se 22. června 2024, na den přesně sto let poté, co byl pomník ve stejné datum roku 1924 instalován."

"Hudební složku obřadu, zarámovaného fanfárami, zajistil Sbor Národního divadla."

"Smetanův pomník v Litomyšli přečkal společenské i politické poryvy, jakých bylo u nás za uplynulých sto let nepočítaně."

Smetanova Litomyšl, to nejsou jen desítky koncertů či operních představení, jež činí z festivalu prvotřídní událost. Během třiceti dnů, po které letošní ročník trvá, se opět koná bezpočet doprovodných akcí nejrůznějšího obsahu a zaměření. Od, řekněme, odpočinkovějších, při nichž hudbu či mluvené slovo vstřebává publikem pohodlně usazené, či dokonce polehávající na trávniku, až po události se závažným přesahem a nadčasovou symbolikou.

K těm druhým patřilo setkání u litomyšlského pomníku Bedřicha Smetany, které se uskutečnilo v sobotu odpoledne, 22. června 2024. Na den přesně sto let poté, co byl (tehdy v neděli) ve stejné datum roku 1924 instalován. A hold, patřící v první řadě samotnému skladateli, se zároveň stal připomínkou kvality sochařského díla a významu jeho tvůrce.

Když se tehdejší vedení města Litomyšl rozhodlo, že u příležitosti sta let od narození nejslavnějšího zdejšího rodáka nechá velikánovi české hudby postavit pomník, oslovilo napřímo dvě osobnosti. Jednou byl uznávaný architekt Pavel Janák, který sice v té době pracoval na ikonickém průčelí pražského paláce Adria, ale nabídku zhostit se návrhu na výrazný podstavec litomyšlského pomníku neodmítl. Dal si záležet na jeho tvaru, elegantně prostém a patřičně vysokém, aby se na něm bronzový Smetana vyjímal. Druhým osloveným byl autor samotné sochy, noblesně zdrženlivé a přesto (či právě proto) emotivní. Zakladatel moderního českého sochařství Jan Štursa. Proslulý už plastikami jako Hráč na niněru z roku 1919 či o dva roky mladší Vítěz, ale též portréty velkých Čechů. Komenského, Janáčka, Masaryka či Jiráka coby další osobnosti spjaté s Litomyšlí. Úmysl radních pověřit Štursu zpodobněním Smetany byl proto namístě.

Postava jen o něco vyšší, než byl sám skladatel, je vysochána v letmém záklonu, jako by Smetana hleděl zamyšleně do sebe, do svého vnitřního světa hudby, ale zároveň kamsi do dálky, napříč městem a svým vlastním osudem. Posledně jmenovaný prvek ideového záměru Jana Štursy je vtělen do svitku notového papíru, který Smetana třímá v ruce. Je na něm znázorněn fragment jeho osudového kvartetu Z mého života. Jako by sochař kromě pocty skladateli mimoděk potěžkával svou vlastní existenci, odhodlán ji do roka dobrovolně ukončit. Litomyšlský pomník Bedřicha Smetany se tak stal posledním pomníkovým dílem, poslední rozměrnou realizací Štursovy umělecké dráhy. Což rovněž přispívá k jeho jedinečnosti.

Historickou zajímavostí budiž fakt, že oba tvůrci, Štursa i Janák, zvažovali pro umístění pomníku čtyři jiná místa. Například zámeckou zahradu či dnešní Komenského náměstí. Nakonec se po dohodě s radnicí rozhodli pro severní část Masarykova náměstí, což se ale po roce 1948 ocitlo v hledáčku nových vládců české kultury, které lákalo zámecké nádvoří. Naštěstí ke stěhování pomníku nedošlo. A tak se před ním mohl, na jeho historickém místě, uskutečnit během sobotního odpoledne zmíněný hold.

Hudební složku obřadu zajistil Sbor Národního divadla pod vedením svého šéfbormistra Lukáše Kozubíka, který se zhostil provedení tří sborových skladeb Bedřicha Smetany. Jmenovitě Věna Slavnostního sboru a Mé hvězdy. Celý obřad zarámovaly fanfáry, které zazněly v podání žesťové části orchestru naší první scény. A zásadní pro obsah celé pocty byly dva projevy, které z pódia zazněly. První z úst nového ředitele Smetanovy Litomyšle Michala Medka, jenž předtím spolu se starostou města Litomyšl Danielem Brýdlem položil k pomníku věnec. Ve své úvaze se mimo jiné dotkl dvou zdánlivě protichůdných skutečností. Festival na prahu třetího století od chvíle Smetanova narození respektuje jeho tradiční odkaz, ale zároveň nemůže nereflektovat nová, současná pojetí jeho operní tvorby. A předkládat divákům k posouzení obě strany této pomyslné mince. Důležitá bude jistě míra. Slibně působí pokora, s níž Michal Medek ke svému úkolu přistupuje, násobená rozhledem nového uměleckého ředitele festivalu Marka Šulce

Hlavního projevu se ujal ředitel **Národního divadla moravskoslezského**, divadelní a televizní režisér **Jiří Nekvasil**. A právem. Nejenže se Bedřichem Smetanou a jeho tvorbou zabývá dlouhodobě a do hloubky. Nyní mu patří uznání za projekt, který se v Ostravě připravoval pod jeho vedením od roku 2014 a stal se událostí současného Roku české hudby. Dvojí provedení cyklu všech dokončených Smetanových oper vzbudilo nevšední zájem. V Litomyšli se **Jiří Nekvasil** zamyslel nad tím, jaký obraz Smetanovy opery poskytují. Ve svém souhrnu ucelený a o skladateli názorně vypovídající, ale přitom sestávající z děl, z nichž každé je jiné a jedinečné. Zajisté především hudebně, i když ovšem ani libreta není radno podceňovat, protože při ponoru pod jejich povrch, jejich slupku, se lze dopátrat nadčasových motivů. Závěrem své řeči Nekvasil konstatoval, že mu označení Bedřicha Smetany jako klíčové osobnosti české opery nepřipadá dostačující; podle něj bez patří k zásadním postavám opery světové.

Jsme národem, který pomníky rád staví, ale taky bourá, případně ukrývá do depozitářů. Je potěšitelné, že ten Smetanův od Jana Štursy v Litomyšli přečkal společenské i politické poryvy, jakých bylo u nás za uplynulých sto let nepočítaně. Po právu byl proto u něj v rámci letošního festivalu vzdán skladateli nenásilný, o to však upřímněji míněný hold.

Foto: Smetanova Litomyšl / František Renza

Publicista a moderátor

Pro Československý, respektive Český rozhlas natočil a odvysílal stovky pořadů, například 500 dílů cyklu Káva u Kische (1990 - 2000, s Otou Nutzem), Písničky pro uši i pro duši, za které získal v roce 1993 ocenění na mezinárodním rozhlasovém festivalu Prix Bohemia

Radio. V letech 1990 a 1991 vysílal rozhlas jeho každotýdenní Hovory v Lánech s Václavem Havlem. Pro Československou, respektive Českou televizi uváděl cyklus Hudební aréna (1985 - 1990), nepřetržitě od roku 1993 Novoroční koncerty z Vídně a další přímé přenosy ze světa (Evropské koncerty Berlínských filharmoniků, Pařížské koncerty pod Eiffelovou věží, Koncerty letní noci ze Schonbrunnu atd.). V období let 2017 až 2019 opakovaně spolupracoval s týmem Placida Dominga na jeho pražských vystoupeních i na soutěži Operalia. Od roku 2019 moderuje udělování cen Classic Prague Awards. Během nouzového stavu v době koronaviru na jaře 2020 uváděl pro ČT Art koncerty Pomáháme s Českou filharmonií z prázdného Rudolfiny, během nichž se podařilo vybrat 8,5 milionů ve prospěch nemocnic a seniorů. Na jevištích uvedl stovky koncertů včetně festivalových (Smetanova Litomyšl, Janáčkův máj, Dvořákova Praha, MHF Český Krumlov, Zlatá Praha atd.) Je autorem několika knih, naposledy publikace Co vysílá svět z roku 2015 o rozhledech všech kontinentů. Je absolventem Filozofické fakulty Univerzity Karlovy,

Více z této rubriky

[« zpět na začátek](#)